

DE LAATSTE DER MOHIKANEN

Dit verhaal gaat over de Herfstpeer van Geulle. Over een van de laatste oude herfstperenbomen, nog stammend uit de negentiende eeuw. In Moorveld aan de Heerenstraat op het gazon bij huize Pomona heeft hij gestaan. De boom heeft in zijn lange leven heel wat stormen doorstaan tot vrijdag 12 december 2006. Op die dag trok een buiengordel over onze streken met harde, vlagerige wind die fataal werd voor onze eeuweling. Bij gelegenheid van dit onomkeerbaar historisch moment staan we even stil bij de geschiedenis van deze peer waarmee Geulle lange tijd naamsbekendheid heeft gekregen.

Ontstaan van boomgaarden

Van de (oude) boomgaarden zijn her en der nog mooie voorbeelden aanwezig. De ontwikkeling van die boomgaarden dateert van begin/midden negentiende eeuw. In die tijd heeft de fruitteelt als bestaansbron voor het gemengde bedrijf zich ontwikkeld. De groei en de aandacht voor de fruitteelt is mooi af te lezen uit een boek van universiteit van Wageningen uit 1983 waarin de verdwenen oude appel- en perenrassen beschreven worden. Veel van de ons bekende oude rassen worden 'in de loop van de negentiende eeuw gekweekt', vaak met datum. Van de herfstpeer van Geulle is de precieze kweekdatum niet bekend. Maar afgaande op de oude, rond 1950 in onze streken bekende oude boomgaarden en de daarin toen groeiende bomen, moet de herfstpeer zo rond 1870 het levenslicht gezien hebben.

De herfstpeer en zijn kwaliteiten

Enkele passages uit het boek van Wageningen. De herfstpeer is vanwege zijn kwaliteit alleen geschikt als fabriekpeer en ongeschikt als handpeer. De vruchtboom staat bekend als een grote kg-gever. De peer is snel overrijp en als handpeer slecht. Geeft een mooi product in glas en heeft in de jaren na de tweede wereldoorlog een mooie prijs opgebracht. De bewaarbaarheid is (behalve op glas) slecht. Na een aantal jaren met slechte prijzen op de veiling zijn de bomen vanaf de jaren zestig massaal geroid. De perenbomen kregen hun definitieve nek(stam)slag in de jaren tachtig toen de met perenvuur besmette bomen allemaal geroid en vernietigd moesten worden.

Historische wederwaardigheden van de peer.

De herfstpeer van Geulle is vooral in ons dorp zowel boven als beneden massaal aangeplant; met wat uitgewaaierde exemplaren in de nabije dorpen zoals Ulestraten en Bunde. In sommige weilanden stonden in het verleden alleen maar herfstperenbomen, exemplaren die rond 1950 al 'oude knarren' waren. De pluktijd was eind augustus, begin september en werd bekend gemaakt door de veilingen in Bunde. Dat gaf altijd wat 'geroezemoes en speculatie' wanneer de

peren vrij gegeven zouden worden. Want iedereen in het dorp wilde zodra het signaal groen gegeven werd, direct en met zoveel mogelijk kisten naar de veiling gaan. Omdat de perenprijs na een paar dagen wel eens abrupt ging dalen. Werden de herfstperen voor en na de tweede wereldoorlog aanvankelijk massaal gedumpt op stortplaatsen (zoals in de oude Kruisberg), rond 1953 was er in Italië in procédé ontwikkeld om fruit (en dus ook peren) in te blikken en onze herfstperen bleken daar zéér geschikt voor. En wel vanwege de mooie roze verkleuring die het vruchtvlees kreeg. De ingeblikte peren werden vooral naar de Verenigde Staten geëxporteerd.

Vanaf dat moment was onze herfstpeer top en ieder jaar vanaf eind augustus zwierven koopleden (Driessen uit Stein en Fons Hermans uit Amby) door Geulle om de peren 'aan huis' te kopen. De vraag was dan altijd weer of je de peren naar de veiling moest laten gaan of onderhands verkopen aan een der kooplieden. Bij onderhandse verkoop gebeurde het nogal eens dat na verloop van tijd een hogere prijs werd gegeven als de bewuste koopman 'onvoldoende uit de markt had kunnen halen'.

Een korte bloeiperiode.

Voor de bezitters van veel herfstperenbomen is het toen kortstondig een gouden tijdperk geweest. De herfstpeer geeft (zoals ook in het boek van Wageningen wordt gezegd) een goede tot soms zeer goede opbrengst. Vele van de toen volwassen oudere bomen konden gemakkelijk 500 tot 1000 (en meer) kilogram peren opleveren. Zelf heb ik rond 1956 bij Huub Janssen (boerderij Ingenope in Bunde) eens 900 kilogram peren geplukt aan één herfstperenboom; een boom waaraan gelijktijdig ook nog een andere (professionele) plukker had geplukt. Om een idee te krijgen van de opbrengst. In Geulle was Sjeng Banens wel de fruitteler die over het grootste areaal aan herfstperenbomen beschikte. In goede jaren stond hij garant voor een slordige 200.000 kilogrammen of nog meer.

Begin jaren zestig was de bloeiperiode van de herfstpeer voorbij toen Italië met een vergelijkbare peer op de markt kwam die nog beter was dan het Geulse product. Daarna is het snel bergafwaarts gegaan met de peer van Geulle. Bij de ruilverkaveling in dezelfde tijd werden

hele boomgaarden geroid. De genadeklap voor de herfstpeer van Geulle kwam met het perenvuur omdat met name de herfstpeer erg gevoelig was voor deze ziekte.

Naamsbekendheid

Dankzij de herfstpeer heeft Geulle lokaal lange tijd een aardige naamsbekendheid gekregen. Net zoals met de door de smederij Smeets op het Westbroek in de eerste helft van de vorige eeuw gesmede schop, zéér gewaardeerd in tuinderkringen. Zo ervoer ik jaren geleden toen ik (ambtshalve) op bezoek was bij een tuinderij op St. Pieter. De tuinder haalde toen hij hoorde dat ik uit Geulle kwam met veel vertoon en bombarie een oude schop te voorschijn die gepresenteerd werd als: een schop uit Geulle. Je hoeft maar op een manier naamsbekendheid te krijgen.

Gelukkig is het met de herfstpeer nog niet helemaal gedaan. Her en der staan nog redelijk jonge exemplaren. En ook de absolute Godfather is nog onder ons. Deze herfstperenboom staat op het erf van de familie Kester aan de Heerenstraat, 300 meter verderop dan huize Pomona, en is vanaf de straat goed te zien. De boom oogt nog veel ouder dan het omgewaaide exemplaar. Helaas is hij in de laatste fase van zijn bestaan. Afgelopen zomer droeg hij in de kroon nog wat spaarzame blaadjes. Zijn tijd is om.

Blijft er dan niets over, zo zult U zich afvragen! Ik kan U geruststellen. Er is van lokale bodem ook nog het oude appeleras de Schoone van Moorveld, rond 1920 gekweekt door Sjang Pesch. Anders dan de herfstpeer heeft de Schoone van Moorveld niet zo'n onstuimige ontwikkeling doorgemaakt en valt er van hem minder te melden. Er staat nog een exemplaar in het weiland van Joop Schermerhorn in Moorveld, daar waar de appel geboren werd.

Paul Notten, Moorveld

